

ÖNSÖZ

1970'lerin sonlarından günümüze kadarki dönem, ulusal ve uluslararası ekonomi ve siyasetin yeniden yapılandırıldığı bir süreç olmuştur. Özellikle 1980 sonrasında, neo-liberal politikaların neredeyse tüm dünya ülkelerinin hakim ideolojisi haline gelmesi, özelleştirme dalgasının tüm ülkelerde krizi aşmanın önemli bir aracı olarak görülmesi, refah devletinin tasfiyesi yönünde önemli adımların atılması sonucu gelir dağılımındaki eşitsizlik ve yoksulluk artmış, hemen her ülkede sosyal hak ihlallerinin ve kayıplarının alabildiğine yoğunlaştığı görülmüştür.

Bu süreçte sosyal insan haklarına ilişkin birçok tartışmanın ve yeni sorun alanlarının doğduğu görülmüştür. Bir yandan ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmelerin yarattığı sonuçlar ve riskler, diğer yandan sosyal insan haklarının farklı bağlamları ve toplumsal dinamikleri ile ele alınması, kişiler ve kesimler olarak hak öznelerinin genişlemesini sağlamıştır. Bu alandaki tartışmalar ve yeni toplumsal mücadeleler, geçmişte pek tartışma ve inceleme konusu yapılmayan ve dolayısıyla görünür olmayan toplumsal kesimlerin sosyal insan haklarının da görünür olmasını sağlamıştır.

Bu yılki sempozyumun ana temasını da, sosyal insan haklarının toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınması oluşturuyor. Sempozyum Duyurusu'nda da belirttiğimiz gibi, sosyal insan haklarının eylemli olarak kullanılması, başka bir anlatımla sosyal hak özneleri bakımından somut uygulama alanı bulabilmesi, tek başına kanun önünde eşitliği tesis etmekten geçmediği uzun süredir kabul gören bir anlayış. Sosyal insan hakları alanında görülen cinsiyet eşitsizliği toplumsal olarak kurulan-kurgulanan cinsiyetler arasındaki hiyerarşiden, evin içinden dışına uzanan güç ve iktidar ilişkilerinden bağımsız değildir. Feminist araştırmacılar, cinsiyetsizmiş gibi görünen genelleştirilmiş her sosyal hakkın, esasında erkekliği norm olarak ele alan bir anlayış ve kavramlar üzerinden kurgulandığını ortaya koyuyor. Kadın ve erkeğin aynı olduğu varsayımı üzerinden oluşturulan eşitlik anlayışının da, kadınlar ve erkekler arasında süregelen eşitsizliklerin hem önemli bir nedenini oluşturduğu, hem de toplumsal cinsiyete dayalı değerleri pekiştirdiği söylenmelidir. Bu nedenle de, VIII. Sosyal İnsan Hakları Sempozyumu'nun ana teması, "*Sosyal İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet*" olarak belirlendi.

Başından beri bir insan hakkı olarak sosyal hakların "disiplinlerarası" niteliği ve bölünmezliği yaklaşımını temel alan Sosyal İnsan Hakları Sempozyumları; çerçeve, amaç, yaklaşım ve ilkeleri bağlamında giderek geliştirildi. 2009 yılından bu yana da düzenleyenlerin, yazarların ve değerlendirenlerin uyumlu ve kesintisiz ortak çabalarının bir sonucu olarak sürekliliği sağlandı. Bugüne kadar Sempozyumların disiplinlerarası bir anlayışla planlanmasına özen gösterildi. Kuşkusuz bunun nedeni, seçilen temaların çok boyutlu yapısı ve yaşanan çağın gerekleriydi. Sosyal politika, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri, iş hukuku, anayasa hukuku, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, felsefe, sosyoloji, iktisat, sosyal hizmetler, iletişim, tıp (halk sağlığı), psikoloji gibi farklı disiplinlerde çalışan akademisyen ve uygulayıcıların bir araya gelmesi hedeflendi. Böylece Sosyal İnsan Hakları Sempozyumları bilgi, birikim ve deneyimlerin paylaşıldığı, sosyal hakların çeşitli boyutlarının farklı yaklaşımlarla tartışıldığı, disiplinlerarası bir "yıllık buluşma" niteliğinde gerçekleşti.

25-26 Ekim 2011 tarihinde uluslararası düzeydeki Sempozyumların ikincisi olan III. Sempozyumu düzenleyen Kocaeli Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, aynı çaba ve anlayışla VIII. Sosyal İnsan Hakları Sempozyumu'nu gerçekleştirmek üzere 11 ay önce hazırlıklara başladı. Ana tema belirlendikten sonra geniş kapsamlı ve ana temayla bağlantılı

VIII. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu

olarak Bilim Kurulu üye listesi genişletildi. 2009 yılından bu yana her yıl yapılan sempozyumların “gönüllü” olarak Bilim Kurulu üyeliğini yapan tüm Hocalarımıza, bu uzun süreli katkıları için çok teşekkür ederiz. Ana tema ile bağlantılı olarak irtibata geçtiğimiz akademisyenlerin hemen hemen tümü hiç tereddütsüz Bilim Kurulu üyelik teklifimizi kabul ettiler ve katkı sundular. Sayısı 84’e ulaşan Bilim Kurulu üyelerinin hepsine, bildiri özet ve tam metinlerini hakem olarak değerlendirme önerimizi kabul ettikleri ve katkıları için teşekkür ediyoruz.

Bu yıl düzenlenen Sempozyumda geçmiş Sempozyumlara göre dikkat çektiğini düşündüğüm bazı farklılıkların ve gelişmelerin olduğunu belirtmeliyim. Bu farklılıkların bir kısmı, Sempozyum hazırlık sürecinde meydana gelen gelişmelerden kaynaklanmıştır. Sempozyum hazırlıkları için yola çıkıldığında Sempozyumun gerçekleşeceği yer üniversite yerleşkesi olarak planlanmıştı. Ancak OHAL kapsamında kabul edilen 672 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sempozyumun Düzenleme Kurulu üyelerinden Prof. Dr. Kuvvet Lordoğlu, Doç. Dr. Mahmut Hakan Koçak, Yrd. Doç. Dr. Derya Keskin, Bilim Kurulu üyelerinden Prof. Dr. Nilay Etiler, Prof. Dr. Yücel Demirel, Doç. Dr. Aynur Özügürlü ve ayrıca çok sayıda ders vererek bölümümüze katkıda bulunan Doç. Dr. Mehmet Rauf Kesici hocalarımız, ulusal ve uluslararası insan hakları belgelerinde güvence altına alınmış olan düşünce ve ifade özgürlüklerini ve haklarını kullanmaları nedeniyle haksız ve hukuksuz bir şekilde ihraç edilmişlerdir. Sürecin sonlarına doğru yaşadığımız bu üzücü gelişmeden Sempozyum hazırlıklarının etkilenmemesi mümkün değildi. Başta üniversitede bilimsel tartışmaların yapılabilmesinin olanakları daralmış, Sempozyumun üniversitede gerçekleştirme koşulları zorlaşmıştı. Ancak Prof. Dr. Mesut Gülmez hocamızın desteği ve yüreklendirmesiyle, bu olağanüstü halde Sempozyumu gerçekleştirmek ve Sempozyumların sürekliliğini sağlamak konusundaki kararlılığa gölge düşürmemek için, çok kısıtlı olanaklarla da olsa hazırlıklarımızı sürdürdük. Bölüm içindeki çalışma arkadaşlarımızın gösterdiği özverili çaba ve dayanışma da, bu süreci yönetmemizi kolaylaştıran en önemli unsurdur.

6 | Yapılan görüşmeler sonucu, Düzenleme Kurulu Sempozyumun bağımsız olarak 26 Ekim 2016 tarihinde yapılmasına karar verdi. Olanakların kısıtlı olması nedeniyle de, her yıl iki gün olarak gerçekleştirilen Sempozyumun tek güne indirilmesi uygun görüldü. Sempozyumların en temel özellik ve geleneklerinden olan, bir tür “forum”, “serbest kürsü” niteliği taşıyan, sosyal insan haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası güncel sorunların önceden belirlenmeyen gönüllü akademisyen, uzman, araştırmacı, uygulayıcı vb. katılımcılarla gerçekleştirildiği “Genel Tartışma Oturumu’na, programda yer verilemedi. Sempozyumun gerçekleştirilebilmesi için üniversite yerleşkesinin dışında bir salon arayışına girildi. DİSK’e üye Birleşik Metal İş Sendikası’na ait bir salonunun tahsisi için gerekli görüşmeler yapıldı ve bu görüşmeler sonunda talebimiz kabul edildi. Herhangi bir tereddüt göstermeden bu önemli desteği bize veren Birleşik Metal İş Sendikası’na çok teşekkür ederiz.

Sempozyum hazırlık sürecinin ilerleyen günlerinde akademik özgürlük ve özerklik konusunda yaşanan sıkıntılar nedeniyle Kocaeli Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü öğretim üyeleri ve elemanlarından oluşan Düzenleme Kurulunun yerine bağımsız yeni bir Düzenleme Kurulu ile yola devam edilmesine karar verildi. Bu karar, Sempozyumun Bilim Kurulu üyelerine e-mail aracılığı ile duyuruldu. Sempozyum sürecine fiilen katkıda bulunan Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mesut Gülmez ve Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ahmet Makal hocalarımız, bağımsız yeni Düzenleme Kuruluna katıldı. Böylece yeni üyelerin katılımıyla, Sempozyumun Düzenleme Kurulu ¹ yeniden oluşturuldu. Kuşkusuz bu sürecin yönetilmesi belli bir zamanı gerektiriyordu. Yeni ve bağımsız Düzenleme Kurulunun aldığı kararla, VIII. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu, programda ve bildirilerde bir değişiklik olmaksızın, tüm dünyada Uluslararası İnsan Hakları Gününün kutlanacağı 10 Aralık 2016 tarihine ertelendi.

İkinci farklılık, bir yenilikten kaynaklanmıştır. Bu yıl ilk kez, Sempozyuma sunulacak bildiri konuları arasına, son derece ilgi çekici bir konu olan “Sanat ve Sosyal İnsan Hakları” başlığı da eklenmiştir. Gelecek Sempozyumun ana temasını oluşturması düşünüldüğü için VIII. Sosyal

1 Bkz.: Sempozyum Duyurusu.

İnsan Hakları Sempozyumu'nun açılış bildirisinin de bu konu başlığını içermesi uygun görüldü. Bu yöndeki önerimizi kabul ederek “*İnsan Hakları / Sosyal İnsan Hakları ve Sanat*” başlıklı açılış bildirisini kaleme alan ve sunan Prof. Dr. Ahmet Maka'a yürekten teşekkür ediyoruz.

Sempozyumun ana temasının farklı boyutlarıyla işlenmesine hem “davetli konuşmacı” olarak ve hem de Bilim Kurulu üyesi olarak katkılarını sunan Prof. Dr. Meryem Koray, Prof. Dr. Gülay Toksöz ve Prof. Dr. Yasemin Özdek'e şükranlarımızı sunarız. Sempozyum hazırlıkları süresince düşüncelerini esirgemediler. Taleplerimizi büyük bir olgunlukla karşılayarak zamanında yerine getirdiler. Çalışmamıza güç ve değer katarak, katılımları ile bizleri onurlandırdılar. Onlarla daha sık iletişimde bulunmak, bu süreçteki en büyük şansımızdı.

Bugüne kadar yapılan Sempozyumlar ve basılan Sempozyum Bildiri Kitaplarının Önsözlerinde, bildirilere ilişkin bir bilançonun yapıldığı görülebilir. Ben de, hakemli bildirilere ilişkin birkaç veriye yer vermek isterim. Sempozyum için yaptığımız bildiri çağırısına yoğun sayılabilecek bir ilgi gösterilmesine rağmen, ne yazık ki gönderilen tam metin sayısı düşük oldu. Sempozyuma ilişkin yapılan duyurudan sonra toplam 59 bildiri özeti gönderildi. Düzenleme Kurulu, ilkeler, biçim koşulları ve yazım kuralları yönlerinden yaptığı ön denetim sonucunda, sadece 27 bildiri özetinin hakem değerlendirmesine sunulmasını kararlaştırdı. Buna karşılık 32 bildiri özeti, gerek belirlenen ilkeler, yazım kuralları ve biçim koşulları, gerekse Sempozyumun amaç ve kapsamı ile konu başlıkları ve özgünlük yönlerinden uygun bulunmaması, ele alınan konuların içerik ve kaynakçaları itibarıyla “insan hakları perspektifi” ile incelenmemiş olduğu sonucuna varılması nedeniyle hakem değerlendirmesine sunulmadı. Sempozyumun ilkeleri gereği, Düzenleme Kurulunun hakem değerlendirmesine sunulmasını uygun bulduğu bildirilerin değerlendirilmesi iki aşamalı gerçekleşti. İlk aşamada bildiri özetleri konularına göre 3 uzman hakeme değerlendirilmek üzere gönderildi. Yapılan hakem değerlendirmeleri sonucunda, 20 bildiri özeti kabul edildi, 3 bildiri özeti reddedildi. 4 bildiri ise, bildiri yazarları tarafından geri çekildi. Hakemler tarafından kabul edilen 20 bildiri özetinden 11 bildirinin tam metni elimize ulaştı. İkinci aşamada, üç hakeme gönderilen 11 bildiri tam metninden 8'i kabul, 3'ü reddedildi. Kabul edilen 8 bildiriden biri Sempozyum tarihi ertelenmeden önce, diğer iki bildiri de Sempozyum tarihi ertelendikten sonra yazarları tarafından geri çekildi.

Bu yıl bildiri sayısının düşüklüğü dikkat çekici. Gözlemlerimiz ve duyularımızdan, hem 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişiminin, hem de sonrasında ilan edilen olağanüstü halin karar ve uygulamalarının yarattığı ortam ve belirsizliklerin, bildiri sahiplerinden uzman hakemlere, Bilim Kurulu üyelerinden Düzenleme Kurulu üyelerine kadar pek çok kişinin çalışma şevkini, isteğini düşürdüğü sonucuna vardık. Ayrıca önceki yılın Sempozyum Bildiriler Kitabı önsözünde Prof. Dr. Oğuz Karadeniz'in de belirttiği gibi “özellikle genç akademisyenlerin akademik yükseltme ve değerlendirmelerde puan kaygısıyla çalışmalarını daha yüksek puan getireceklerini düşündükleri sempozyum ve/veya dergilere gönderme eğilimlerinin” yüksek olması, bildiri sayısının düşük olmasına neden olan bir faktör olarak varlığını koruyor. Üstelik Akademik Teşvik Yönetmeliği'nde, hangi kritere dayanarak yapıldığı belli olmayan, bir düzenlemeyle ulusal düzeyde sunulmuş ve tam metin olarak yayınlamış bildirilerin teşvik ödeneği için gerekli olan puan hesaplamalarının dışında bırakılmış olması da bir başka nedeni oluşturmuş olabilir. Tüm bu koşullara rağmen bildiri özeti gönderen, bildirileri kabul edilen ve edilmeyen tüm akademisyenlere, araştırmacılara ve uygulamacılara ilgileri ve emekleri için en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

VIII. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu'nun 11 ayı aşan hazırlık süreci, “Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu” Bildiriler Kitabının Sempozyum öncesinde basılmasıyla noktalandı. Böylece, iki aşamalı değerlendirmeden geçen 5 hakemli bildiri ile davetli 3 konuşmacının bildirileri ve bir açılış bildirisi Sempozyum Kitabında yayımlandı ve tümü, Sempozyumda sunulup tartışıldı.

Sempozyumun hazırlık sürecinin her aşaması, gerçekleştirilmesi ve bildiriler kitabının basılarak yayımlanması az sayıda kurumun desteğini ve birçok kişinin de emeğini ortaklaştırması ile mümkün olabildi...

Başta, Sempozyumun mimarlarından olan Prof. Dr. Mesut Gülmez'i burada anmak gerekir.

VIII. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu

Her ne kadar Mesut Gülmez Hocamız V. Sosyal İnsan Hakları Sempozyum Bildiriler Kitabı için kaleme aldığı Önsözde, Sempozyumların Düzenleme Kurullarında yer alarak yerine getirme çabası içinde olduğu görev(ler)den (özellikle kitabın yayına hazırlanması ve Sempozyum Sekreteryasına yardımcı olmak) bağışlanmayı dilemiş olsa da, en azından bu yılki Sempozyum hazırlık sürecinde de bu isteğinin fiilen gerçekleştiği söylenemez. Başlarken Düzenleme Kurulu'nda yer almamasına rağmen Sempozyumun hazırlık aşamasından bildiriler kitabının yayına hazırlanmasına kadar hemen her aşamada, en az diğer Düzenleme Kurulu üyeleri kadar, büyük bir çaba, uyum ve özveriyle çalıştığını belirtmeden geçemeyeceğim. Yeni ve bağımsız Düzenleme Kurulunun üyesi olma teklifimizi de geri çevirmeyerek katkısını sürdürdü. Bilgisine sürekli olarak başvurduğumuz Hocamız, uzun telefon konuşmalarında bizi sabırla dinlemiş, görüşlerini esirgememiş, düzeltmeleri ile de işimizi fazlasıyla kolaylaştırmıştır. Titizliği ve dakikliği ise hayranlık uyandırıcıydı. Bu yıl da Gülmez Hoca için, kendisinin deyişi ile "evdeki hesap çarşıya uymadı." Kendisine yardımları, katkıları ve emekleri için ne kadar teşekkür etsek azdır.

Sempozyumu düzenleme kararı aldığımız tarihten itibaren her aşamasında, özellikle sıkıntılı zamanlar yaşamalarına rağmen desteklerini ve katkılarını sunan Prof. Dr. Kuvvet Lordoğlu, Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu, Doç. Dr. Aziz Çelik, Doç. Dr. Mahmut Hakan Koçak ve Yrd. Doç. Dr. Derya Keskin'e;

Sempozyumun her aşamasında büyük bir uyum ve çaba içerisinde çalışan, Mesut Gülmez Hocadan feyz aldığını düşündüğüm dakikliği ve titizliği ile sekreteryanın iş yükünün büyük bir kısmını omuzlayan ve başarıyla yürüten Araştırma Görevlisi Feyza Turgay'a;

Gösterdikleri dayanışma ve verdikleri katkılar için tüm çalışma arkadaşlarıma;

Web sayfasında Sempozyumla ilgili duyuru, düzeltme, erteleme gibi birçok talebimizi anında karşılayan, bu süreçte her daim yanımızda hissettiğimiz Doç. Dr. Recep Kapa'a;

8 | Bugüne kadar basılmış olan tüm Sempozyum Bildirileri kitaplarına destek verme ve katılım sağlama geleneğini devam ettirerek VIII. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu Kitabının basımında harcanması dileğiyle sağladığı destek için İş Müfettişleri Derneği'ne;

VIII. SİHUS Kitabının yayınları arasında basılmasını kabul eden Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na,

Sempozyuma mekân sağlayan Birleşik Metal İş Sendikası'na;

Kitabın düzenlenmesinde ve basılmasında emeği geçen Talip Koçan ve Mehmet Kaya'ya;

Kitabın kapak tasarımını hazırlayan Selgin Zırhlı Kaplan'a,

Bilim Kurulu üyelerimize, davetli konuşmacılarımıza, Sempozyumumuza tebliğleri ile katılan ve oturumları yöneten değerli bilim insanlarına;

Teşekkür ediyor ve şükranlarımızı sunuyoruz.

Kuşkusuz, emeğiniz ve katkılarınız olmasaydı, bu Sempozyum gerçekleşmezdi.

Kocaeli - 04.10.2016

Doç. Dr. Betül Urhan

VIII. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu
Düzenleme Kurulu Başkanı